

ĐURA JAKŠIĆ, PESNIK, SLIKAR I PATRIOTA

Georgije "Đura" Jakšić je bio srpski slikar, pesnik, pripovedač, dramski pisac, učitelj i boem.

Đura Jakšić (1832 - 1878) rođen je u Srpskoj Crnji u sveštentičkoj porodici. Pošto dvaput beži iz Trgovačke škole u koju ga otac upisuje, završava tri razreda gimnazije a potom uči slikarstvo u Temišvaru, Beču, Pešti, Velikom Bečkereku i Minhenu. Nije stekao šire opšte ili književno obrazovanje jer je sav bio usredsređen na slikarstvo kao poziv i rano je počeo da slika po narudžbini (ikone i portrete) i tako obezbeđuje egzistenciju. Iz Vojvodine prelazi u Srbiju, učiteljuje po zabitim selima (Podgorac, Sumrakovac, Sabanta, Rača - "Ovo je, brate si moj, prava Sibirija", piše on prijatelju Marku Vujičiću). Nemiran duh, prgav i netrpeljiv, večiti bundžija - Jakšić je svuda dolazio u sukob sa pojedincima, društvom, vlastima. Stalno je premeštan, otpuštan iz službe, sudski gonjen zbog svog književnog rada, ili mišljenja. Poslednjih godina radio je kao korektor Državne štamparije u Beogradu. Umro je od iscrpljenosti i tuberkuloze u Beogradu.

Jakšićev život (težak, mučan, u stalnoj nemaštini), priroda (plahovit, prek, netrpeljiv, buntovnik), društveno-politička atmosfera u Srbiji i nacionalno-socijalni položaj naroda, su činioci koji određuju njegovu inspiraciju, žanrovsku opredeljenost, karakter i ton književnog stvaranja. On je lirski i epski pesnik, pripovedač i dramski pisac. Iako mu je život ispunjen trzavicama, neprilikama, nemaštinom i bolešću, ostvario je obimno

kljiževno delo: oko stotinu pedeset lirskih i epskih pesama, četrdesetak pripovedaka (od kojih četiri imaju romaneskni obim), tri istorijske drame.

Đura Jakšić je osobeni temperament. Bio je nezadovoljan sobom i svetom, uvek js bio u sukobu sa sobom i drugima. Njegova poezija je najrečitiji izraz ovog dvostrukog sukoba - zato je ta poezija i najbolja jer je iskrena po iskazanim osećanjima i originalna po odabranoj sadržini: u njoj nema ničega tuđeg, ničega preuzetog ili izveštačenog. Jakšić je nesrećan i sam, sam protiv svih ljudi, društva, vlasti, silnika, Boga, sudbine, nepravde. Njegov život je proticao u ionositom prkosu, titanskoj upornosti, u borbi protiv svega što je izvan njega, ali i u njemu.

On ne može da bude tih, hladan, distanciran. Emotivan je, pun žara, poleta, usklika. Iz njega više izbija ljutlja, gnev, srdžba i bes, a manje mirnoća, blagost, nežnost. Sve je kod njega u naponu, reči su snažne i gromovite, osećanja eruptivna i vrela - njegov se stih prolama kao odjek grmljavine. Jakšić js oratorski tip pesnika: okrenut je ljudima i svetu (sam naspram svih) i kazuje im svoje tegobe, bolove, uvrede, poniženja, srdžbe, proteste. Njegova je rečenica eruptivna sa čestim naglim podizanjem glasa, čak sa probijanjem granica intenziteta ("dere kroz oblak").

Opisi prirode potpuna su refleksija njegove prirode i njegovih psiholoških stanja: ni priroda nije mirna, ponajmanje je statična, samo dekor, u njoj su stenje, vrleti, divlje planine, prolomi, gromovi i oluje; njegovo veče je u ranama i krvi. Priroda kod njega nikada nije ispunjena mirnom lepotom, osunčana, prelivena tišinom. U njegovim pejzažima vri i kovitla, sudaraju se elementi, odjekuju oštri sukobi. Priroda je kod njega živa, oduhovljena, personificirana, počovečena. Slikar je u svojoj poeziji oblikovao upečatljive pesničke slike, bogate detaljima, oštih obrisa, tamnih boja, sa jarkim proplamsajima, crna i crvena boja su u osnovi njegovih slikarskih i poetskih pejzaža.

U lirskoj poeziji je ostvario tematsko bogatstvo i najveći umetnički domet iako je objavio samo jednu knjigu pesama (*Pesme*, 1873). Ove su pesme iskrene i doživljene, odlikuje ih slikovitost i muzikalnost, snažna osećanja i bogat izraz, poetski zanos i egzaltirani ton. Široka je lepeza njegovih poetskih motiva: ljubavne pesme (*Ljubav*, *Koga da ljubim*, *Na noćištu*), elegije (*Na Liparu*, *Ponoć*), rodoljubive (*Padajte braćo*, *Otađbina*), opisne (*Kroz ponoć*, *Veče*), socijalne (*Ratar*, *Švalja*), polemičke (*Ćutite*, *ćut te*, *Jevropi*), satirične (*Otac i sin*), vinske (*Mila*).

Pripovedački rad Jakšićev dosta je obiman: objavio js za života četiri knjige (*Pripovetke I - IV*, 1876 – 1878). Neujednačene su vrednosti, romantičarski intonirane, sa realističkim elementima i mračnim naturalističkim slikama, ali sa pokazanom piščevom

sposobnošću za tananu psihološku analizu. Tri su tematska područja najobuhvatnija: idealizacija prošlosti i junaka (Sin sedoga Gamze, Ranjenik), socijalne teme sa realističkim prikazom savremenog života (Sirota Banaćanka, Čiča Tima , ima romaneskni pripovedni zamah), satirične pripovetke (Komadić švajcarskog sira, Pokojnoj cenzuri).

Jakšićeve istorijske drame pisane su sa romantičarskim nadahnućem istorijskom. prošlošću i bile su vrlo popularne u pozorišnom životu onoga vremena. Nejednake su umetničke vrednosti: Seoba Srbalja (1863), Jelisaveta, kneginja crnogorska (1868), Stanoje Glavaš (1878).

Jakšićevo stalno lutanje i nesmirivanje; njegovo nezadovoljstvo sredinom u kojoj živi i ljudima sa kojima živi; njegova stalna napregnutost poput zategnute žice i česta prskanja i pucanja gneva i srdžbe; njegov večiti sukob sa svetom, ali i sa samim sobom, njegov prometejski prkos - sve je to izraz bajronovskog tipa stvaraoca, bajronovske tematike i bajronovske ljubavi prema slobodi i potlačenima, a mržnja prema onima koji robe i tlače. Bajronizam je svoj potpuni izraz dostigao u pevanju Đure Jakšića.

Đura Jakšić - biografija

Rođen je 8. avgusta (27. jula po julijanskom kalendaru) 1832. godine u Srpskoj Crnji, u Banatu, u sveštениčkoj porodici. Otac ga upisuje u trgovačku školu iz koje beži tri puta i na kraju upisuje nižu gimnaziju u Segedinu. Posle završene osnovne škole u Srpskoj Crnji i niže gimnazije u Segedinu (danas Mađarska), odlazi u Temišvar (danas Rumunija) da uči slikanje. Uoči revolucionarne 1848. godine bio je student umetničke akademije u Pešti, ali je zbog revolucionarnih događaja morao da je napusti. Vrativši se u rodni kraj produžio je da uči slikarstvo u Bečkerek kod Konstantina Danila čuvenog slikara tog doba, tražeći sopstveni umetnički izraz i produbljujući svoja znanja, između ostalog i nemačkog jezika.

U revoluciji od 1848 - 1849. iako šesnaestogodišnjak, učestvuje kao dobrovoljac. Kada se revolucija završila porazom, napisao je: "Ah, zašta ginusmo i stradamo - a šta dobismo!" Ubrzo ga neimaština primorava da prihvati razne poslove. Tih godina često menja mesta boravka, odlazi u Beograd, ali se vrlo brzo upućuje u Beč da nastavi studije slikarstva. U Beču se kreće u umetničkim krugovima sa Brankom Radičevićem i Đurom Daničićem. Njegovi poetski prvenci ugledali su svetlost dana u Serbskom letopisu 1853. godine. Besparica ga primorava da se vrati kući, ali ubrzo zatim odlazi na Akademiju finih umetnosti u Minhen.

Krajem 1855. nastanio se u Kikindi i živeo od slikarstva. Piše i pesme i štampa ih u Sedmici pod pseudonimom Teorin. U Novi Sad prelazi 1856. godine, podstaknut povratkom prijatelja sa kojima je drugovao u Beču koji se okupljaju oko novosadskih listova Sedmica i Dnevnik. Po povratku sa slikarskih studija, živi u Banatu do 1856. godine.

Od 1857. godine prelazi u Srbiju, gde ostaje sve do smrti. U Srbiji radi kao seoski učitelj (u Podgorcu, Sumrakovcu, Sabanti, Rači kod Kragujevca i Požarevcu, u kome se i oženio) i kao gimnazijski učitelj crtanja (u Kragujevcu, Beogradu i Jagodini). U to vreme boravi i u manastiru Vračevšnica, gde crta nekoliko istorijskih portreta, koje poklanja manastiru.

Đura Jakšić je bio svestran umetnik i rodoljub: pesnik, pripovedač, dramski pisac i slikar. Ali i boem. Stvaralački i stradalački život tog obrazovanog i temperamentnog čoveka često se odvijao u boemskom ambijentu skadarlijskih kafana Tri šešira i Dva jelena. Boemska atmosfera bila je njegovo prirodno okruženje u kome je dobijao stvaralačku inspiraciju, izazivao divljenje i aplauze veselih gostiju i boemskih družbenika, ali i bes vlasti čijoj se surovosti i lakomosti rugao, originalno i starično.

Stalno je živeo u oskudici, i teško je izdržavao svoju brojnu porodicu. Pritisnut porodičnim obavezama i dugovima, sklon boemiji, bolestan, Đura Jakšić se potucao kroz život. Razočaran u ljude i život, nalazio je utehu u umetničkom stvaranju, pesničkom i slikarskom. Bio je nežan, iskren drug i bolećiv otac, ali u mračnim raspoloženjima razdražljiv i jedak. Njegova bolna i plahovita lirika veran je izraz njegove intimne ličnosti, tragične i boemske.

Oboleo od tuberkuloze, u dugovima, gonjen je i otpuštan (1871) iz državne službe. Uz pomoć Stojana Novakovića dobija posao u Državnoj štampariji 1872. godine.

Smrt ga je zatekla na položaju korektora Državne štamparije u Beogradu 16. novembra 1878. godine (po julijanskom kalendaru). Sahranjen je na Novom groblju u Beogradu.

Izvor:Opusteno.rs